

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับยางพารา

เล่ม 1: การผลิตน้ำยางสด

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับยางพาราเพื่อผลิตน้ำยางสด ตั้งแต่การจัดการในแปลงปลูกจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการรวบรวมผลิตผลและการขนส่งเพื่อจำหน่าย เพื่อให้ได้น้ำยางสดที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นยางดิบชนิดต่างๆ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า ความยั่งยืน สิ่งแวดล้อม สุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

- 2.1 น้ำยางสด (field latex or fresh latex) หมายถึง น้ำยางธรรมชาติที่ได้จากต้นยางพารา (*Hevea brasiliensis*) ที่มีหรือไม่มีสารรักษาสภาพ และอยู่ในสภาพก่อนที่จะเข้ากระบวนการทำให้เกิดเป็นน้ำยางข้นหรือกระบวนการต่างๆ
- หมายเหตุ สารรักษาสภาพที่เติมเข้าไปเพื่อรักษาสภาพน้ำยางให้ได้น้ำยางเหมือนที่ได้จากต้นยางพารา
- 2.2 สารรักษาสภาพ (preservatives) หมายถึง สารเคมีที่เติมลงในน้ำยางสดก่อนหรือหลังทำให้ข้นเพื่อยับยั้งการบูด และการจับตัวเป็นก้อน
- 2.3 ศัตรูพืช (pest) หมายถึง สิ่งมีชีวิตซึ่งเป็นอันตรายแก่พืช ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ได้แก่ โรคพืช แมลง สัตว์ และวัชพืช

3. ข้อกำหนด

3.1 พื้นที่ปลูก

หลักการ

เลือกพื้นที่ปลูกให้เหมาะและมีการจัดการที่ถูกต้อง เพื่อให้ผลผลิตสูง มีความคุ้มค่าและยั่งยืน

- 3.1.1 พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกยางพาราต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีหลักฐานแสดงสิทธิในการใช้ที่ดิน
- 3.1.2 พื้นที่ปลูกควรเป็นที่ราบ หากมีความลาดชันเกิน 15° ให้ทำเป็นขั้นบันได
- 3.1.3 สภาพดินควรเป็นดินร่วน หรือดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนปนทราย
- 3.1.4 ดินควรมีค่า pH 4.5 ถึง pH 5.5
- 3.1.5 ความลึกของหน้าดินควรมีระดับไม่น้อยกว่า 1 m

3.2 วัตถุอันตรายทางการเกษตร

หลักการ

หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ต้องมีวิธีการใช้ที่ถูกต้องเพื่อให้มั่นใจว่า ไม่กระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงสิ่งแวดล้อม

- 3.2.1 ให้ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร
- 3.2.2 ผู้ปฏิบัติงาน และ/หรือผู้ควบคุม ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้องเหมาะสมกับพืชและศัตรูพืช

3.3 ปัจจัยการผลิต

หลักการ

การเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่ถูกต้องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ครอบคลุมการเลือกพันธุ์ยางที่เหมาะสมกับพื้นที่จะให้ผลผลิตที่คุ้มค่า มีความต้านทานต่อสภาวะแวดล้อมและศัตรูพืช การเลือกใช้ปุ๋ยที่ได้มาตรฐาน และจัดเตรียมอุปกรณ์การผลิตที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานและเก็บเกี่ยว

- 3.3.1 ให้ใช้ต้นพันธุ์ตามคำแนะนำของหน่วยราชการ และมีหลักฐานแสดงแหล่งที่มา
- 3.3.2 ให้ใช้ปุ๋ยที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 3.3.3 เลือกใช้มีดกรีดยางให้เหมาะสมกับความหนาของเปลือกต้นยางพารา
 - ต้นยางพาราเปิดกรีดใหม่ควรใช้มีดคลองเล็ก
 - ต้นยางพาราที่มีอายุมากควรใช้มีดคลองใหญ่
- 3.3.4 อุปกรณ์สำหรับรองรับและรวบรวมน้ำยางต้องเหมาะสมกับการปฏิบัติงานและไม่ชำรุด อุปกรณ์ดังกล่าว ได้แก่ รางรองรับน้ำยาง ถ้วยรับน้ำยาง ลวดรัดต้นยาง ที่กวาดน้ำยาง ตะแกรงกรองน้ำยาง และภาชนะบรรจุ

3.4 การจัดการก่อนการเก็บเกี่ยว

หลักการ

มีแผนการปลูกที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และลดความเสียหายจากการเข้าทำลายของศัตรูพืชที่อาจส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของต้นยางพารา โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และการผลิตที่คุ้มค่าและยั่งยืน

- 3.4.1 จัดทำรหัสแปลงปลูก และข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยระบุชื่อเจ้าของพื้นที่ปลูก สถานที่ติดต่อชื่อผู้ดูแลแปลง (ถ้ามี) ที่ตั้งแปลงปลูก แผนผังแปลงปลูก พันธุ์ที่ปลูก ปีที่ปลูก และปีที่เปิดกรีด
- 3.4.2 มีแผนการจัดการในแปลงปลูก ได้แก่ ปีที่ปลูก การดูแลปลูก ระยะปลูก การทำชั้นบนดิน (กรณีพื้นที่ลาดชัน) การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การป้องกันกำจัดศัตรูพืช แผนการเก็บเกี่ยว และปีที่เปิดกรีด รวมทั้งการจัดการตามแผนที่กำหนดไว้
- 3.4.3 อนุรักษ์ดิน เช่น การปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชแซมยาง ใส่อินทรีย์วัตถุ ไม่ไถพรวนในแปลงยางพาราที่มีอายุ 4 ปี ขึ้นไป
- 3.4.4 บำรุงดิน ได้แก่ ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินหรือใช้สูตรปุ๋ยตามคำแนะนำของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง
- 3.4.5 มีมาตรการควบคุมและกำจัดวัชพืช ให้อยู่ในระดับที่ไม่เสียหายต่อการเจริญเติบโตของต้นยางพารา
- 3.4.6 สำนวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชในแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ หากพบในปริมาณที่เกิดความเสียหายในระดับเศรษฐกิจให้ใช้วิธีที่เหมาะสมแก่การป้องกันกำจัด
- 3.4.7 ใช้ระบบการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานที่เหมาะสม เพื่อลดการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

หลักการ

มีระบบและวิธีการกรีดยางที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อต้นยางพาราและปริมาณผลผลิตน้ำยาง รวมถึงมีวิธีการเก็บเกี่ยว และกรองน้ำยางที่สามารถรักษาคุณภาพ ความสดและสะอาดของน้ำยางได้

- 3.5.1 ให้สำรวจจำนวนต้นยางพาราที่จะเริ่มกรีดยางได้ เพื่อใช้วางแผนการกรีดยาง
- 3.5.2 ต้นยางพาราที่จะเปิดกรีดได้ ต้องมีขนาดของเส้นรอบวงไม่ต่ำกว่า 50 cm โดยวัดที่ความสูง 150 cm จากระดับพื้นดิน และต้นยางมีขนาดสม่ำเสมอไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนต้นทั้งหมดในแปลงปลูก
- 3.5.3 มีระบบและวิธีการกรีดยางที่เหมาะสมตามภาคผนวก ก
- 3.5.4 เพื่อไม่ให้น้ำยางสดเสียสภาพ ระยะเวลาเริ่มกรีดยางจนขนส่งถึงจุดรับซื้อ ไม่ควรเกิน 8 h ดังนั้นควรกรีดยางตั้งแต่เที่ยงคืน ถึงเวลา 6.00 น.

- 3.5.5 ดูแลรักษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวให้สะอาด เพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอมปนเปื้อนสู่ผลผลิต และตรวจสอบให้มีสภาพพร้อมใช้งานเสมอ รวมทั้งทำความสะอาดตะแกรงกรองหรือร่อน (sieve) และภาชนะบรรจุน้ำยางสดทุกครั้งหลังใช้งาน
- 3.5.6 หลังจากรวบรวมน้ำยางสดในสวนยาง ให้กรองน้ำยางสดโดยเร็วก่อนการขนส่ง เพื่อแยกสิ่งแปลกปลอม เช่น เปลือกไม้ เศษยาง หิน ดิน ทราย โดยใช้ตะแกรงกรองหรือร่อน ที่มีขนาดไม่น้อยกว่า 40 mesh
- 3.5.7 ภาชนะบรรจุน้ำยางสดที่ผ่านการกรองแล้ว ต้องสะอาด และป้องกันไม่ให้น้ำยางสดปนเปื้อนจากสิ่งแปลกปลอม
- 3.5.8 หากใช้สารรักษาสภาพให้ใช้ตามเกณฑ์ที่ผู้รับซื้อกำหนด
- 3.5.9 ควรสำรวจจำนวนต้นที่แสดงอาการเปลือกแห้ง จำนวนต้นตาย จำนวนต้นที่ไม่ได้ขนาด เพื่อใช้ประเมินประสิทธิผลของการผลิต
- 3.5.10 ต้องบันทึกข้อมูลปริมาณผลผลิตต่อวัน

3.6 การขนส่ง

หลักการ

น้ำยางสดที่เก็บเกี่ยวแล้วจะมีการเสียหายหรือจับตัวเป็นก้อนจึงต้องขนส่งไปจุดรับซื้อโดยไม่ล่าช้า และต้องลดการปนเปื้อน การเสียหายจากการขนส่งที่ไม่เหมาะสม

- 3.6.1 ภาชนะบรรจุน้ำยางสดที่ใช้ในการขนส่งต้องสะอาด
- 3.6.2 ยานพาหนะควรอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สามารถขนส่งผลผลิตได้โดยไม่เกิดความเสียหาย
- 3.6.3 ต้องขนส่งน้ำยางสดไปยังจุดรวบรวม/จุดรับซื้อโดยเร็ว หรืออย่างช้าไม่เกิน 8 h หลังจากเริ่มกรีดยาง เพื่อไม่ให้น้ำยางเสียหาย
- 3.6.4 ระหว่างการขนส่งควรระมัดระวังไม่ให้น้ำยางสดเกิดการกระแทกอย่างรุนแรงกับภาชนะบรรจุ เพื่อไม่ให้น้ำยางจับตัวเป็นก้อน

3.7 บุคลากร

หลักการ

ผู้ประกอบการ และ/หรือผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการสวนยางที่ดี และมีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ จะช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน

- 3.7.1 ผู้ประกอบการ และ/หรือผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับยางพารา
- 3.7.2 ผู้ปฏิบัติงานต้องแต่งกายให้เหมาะกับการปฏิบัติงานและมีการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน เช่น สวมรองเท้าบูท สวมเสื้อผ้ามิดชิด มีไฟส่องสว่าง
- 3.7.3 บุคลากรห้ามดื่มสุราหรือของมึนเมาระหว่างการปฏิบัติงาน

3.8 การบันทึกข้อมูล

หลักการ

การบันทึกข้อมูลสามารถช่วยเสริมประสิทธิภาพของการวางแผนการผลิต และพัฒนาปรับปรุงคุณภาพและผลผลิต รวมทั้งเป็นหลักฐานที่ใช้ในการตามสอบได้

3.8.1 มีบันทึกข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจประเมินและตามสอบสินค้าในระดับแปลงปลูก ดังนี้

- หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้ระบุชนิด ปริมาณ และวันที่ใช้
- ต้นพันธุ์ (ระบุพันธุ์และแหล่งที่มา)
- ปุ๋ย (ระบุชนิด/สูตร อัตราการใช้ และวันที่ใช้)
- แผนการจัดการในแปลงปลูก และแผนการเก็บเกี่ยว
- การอนุรักษ์ดิน
- การบำรุงดิน
- การควบคุมและกำจัดวัชพืช
- ผลการสำรวจและวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ รวมทั้งประวัติการเกิดโรคและศัตรูพืช
- จำนวนต้นที่กรีดยางได้
- ปริมาณผลผลิตต่อวัน
- การใช้สารรักษาสภาพ
- ภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้น (ถ้ามี)

3.8.2 เก็บรักษาทันทีข้อมูลไม่น้อยกว่า 2 ปี

ภาคผนวก ก

ระบบและวิธีการกรีดยางที่เหมาะสม

(ข้อ 3.5.3)

ก.1 ระบบการกรีดยางที่เหมาะสม

ต้นยางพาราที่จะเปิดกรีดได้ ต้องมีขนาดของเส้นรอบวงไม่ต่ำกว่า 50 cm โดยวัดที่ความสูง 150 cm จากระดับพื้นดิน และต้องเลือกใช้ระบบการกรีดยางให้เหมาะสมกับพันธุ์ยางที่ปลูก ซึ่งมี 4 ระบบ ดังนี้

ระบบที่ 1 กรีดครั้งลำต้น กรีด 1 วัน หยุด 2 วัน (S/2 d3) เหมาะสมกับพันธุ์ยางทั่วไป หรือพันธุ์ยางที่ให้ผลผลิตน้ำยางสูง และพันธุ์ที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง

ระบบที่ 2 กรีดครั้งลำต้น กรีด 1 วัน หยุด 1 วัน (S/2 d2) เหมาะสมกับพันธุ์ยางทั่วไป

ระบบที่ 3 กรีดครั้งลำต้น กรีดติดต่อกัน 2 วัน หยุด 1 วัน (S/2 d1 2d3) เหมาะสมกับต้นยางพาราที่มีเปลือกงอกใหม่ ไม่ควรกรีดเกิน 160 วันต่อปี และไม่ควรรีดยางที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง

ระบบที่ 4 กรีดหนึ่งในสามของลำต้น กรีดติดต่อกัน 2 วัน หยุด 1 วัน (S/3 d1 2d3) เหมาะสมกับต้นยางพาราที่มีเปลือกงอกใหม่ ไม่ควรกรีดเกิน 160 วันต่อปี และไม่ควรรีดยางที่อ่อนแอต่ออาการเปลือกแห้ง

ก.2 วิธีการกรีดยาง

- 1) การเปิดกรีดยางครั้งแรกให้กรีดที่ระดับความสูง 100 ถึง 150 cm จากระดับพื้นดินในแนวระนาบ และทำมุมจากด้านซ้ายบนลงมาด้านขวาล่าง ความลาดชันของรอยกรีด ทำมุม 30° ถึง 35° กับแนวระนาบ
- 2) ทำรอยแบ่งเส้นหน้าและหลังในแนวตั้งจากรอยกรีดให้ชัดเจนปีละครั้ง ให้มีความยาวไม่น้อยกว่า 30 cm
- 3) การกรีดยางต้องกรีดให้ใกล้เยื่อเจริญ แต่ต้องไม่ทำลายชั้นของเยื่อเจริญหรือเกิดบาดแผล
- 4) เมื่อเปิดกรีดหน้าใหม่ให้กรีดที่ระดับความสูง 150 cm จากระดับพื้นดินในแนวระนาบ